

DISPUTATIO PHYSICA
De
AQVIS SUPRA-
COELESTIBUS

Quam

Auspiciis aquarum supra cœlestium omnipotentis Conditoris,

In Alma Leucoreia

S U B P R A E S I D I O

Viri Plurimum Reverendi, Amplissimi & Excellentissimi,

DN. CONSTANTINI Biegra/

S.S. Theol. Lic. & Physicæ P.P. celeberrimi, Fac. Phil.

p.t. Decani maximè Spectabilis, Praeceptoris, Fautoris &
Mecœnatis æternūm venerandi,

Placide eruditorum συζητήσει sittit

M. AUGUSTUS Pfeiffer/

LAWENB. SAXO.

In Aud. Majore die IV. Februarij.

WITTEBERGÆ,

Typis JOBI WILHELMI FINCELII.

ANNO M. DC. LX.

22.

Meteorol.

330,90

DISPUTATIONE PHYSICA

ANNUALIS
EDITIONES

CONCILIATIONIS
CONFIRMATIONIS

CONFIRMATIONIS

CONFIRMATIONIS

ANNUALIS MATHEMATICA

EDITIONES CONFIRMATIONIS

CONFIRMATIONIS CONFIRMATIONIS

CONFIRMATIONIS CONFIRMATIONIS

ANNUALIS MATHEMATICA

CONFIRMATIONIS CONFIRMATIONIS

CONFIRMATIONIS CONFIRMATIONIS

CONFIRMATIONIS CONFIRMATIONIS

CONFIRMATIONIS CONFIRMATIONIS

I. N. J.
Προάνθιον.

Stea ingenii humani in doles, ut non tantum ea, quæ ante pedes posita, sed & quæ remotiora, per vestigare ac perscrutari gestiat. Hinc etiam in ipsum cœlum, immo & in ea, qua supra cœlum, mentis acie penetramus, nec quicquam tam arduum, quo pertingere non allaboremus. Pervenimus verò ad rerum arduarum & abditarum cognitionem præeuntibus nobis *experientiâ, sanâ ratione, & Scriptura S.*, ubi illa deest, ista succurrit, ubi & ista deficit, utriusq; defectum compensant sacræ literæ. Cum igitur impræsentiarum nobis de *Aquis supra-cœlestibus*, materiâ arduâ, à multis impugnata & in dubium vota variè tractaturis, desit experientia & sensus litem dirimere, ratio etiam dubium eximere nequeat, nihil restat nisi ut ad sacras literas confugiamus, ibiq; Creatorem Ter Opt. Max. de creaturis suis loquentem summâ cum reverentiâ audiamus & sobriè ac Christianè deinde de operibus ejus judicemus, nihil curantes vel Rabbinorum aniles fabulas & somnia, vel hominum malè feriatorum deliria, vel etiam aliorum discrepantia judicia. Dum verò materiam hancce pertractare conamur & contradicentium sententiam destruere aggredimur, faxit DEUS Ter Opt. Max. ut eventus per omnia nostris respondeat conatibus!

THEISIS I.

Cum igitur in astruenda nostrâ sententiâ non alijs usuri simus fundamentis, nisi quæ ipsa S.S. suppeditat, nemo tamen exinde putet, nos ullum in aliud peregrinum genus committere saltum. Cum enim S. Scriptura & rerum naturalium norma, natura, non diversa vel opposita, sed sub-

ordinata sint & amicissimè conspirent, illa etiam non certa aliqua disciplina vel scientia, in quam saltus ejusmodi committi queat, sed communis omnium sit liber, ex quo Chronologus Chronologica, Politicus Politica, Ictus forensia, alii alia (cur non & Physicus Physica?) optimo jure desumere possunt; ista in aliud genus μεταβασις, observatis veris ejusdem requisitis meritò hic locum habere non poterit.

II. Præeunte itaq; Scriptura S. afferimus *in primavâ creatione supra cælum sideribus die quarto exornatum, aquas quasdam à DEO repositas fuisse*, idq; inde probamus quod Moses disertis verbis dicit, *DEUM aquas supra expansum, quod deinde cælum appellatum sit, collocasse*. Si igitur nos proba verimus, per expansum hoc loco coelum, stellarum postea receptaculum factum denotari, & supra illud coelum aquas propriè sic dictas collocatas fuisse tunc facile nos obtinuisse putamus, quod volumus.

III. Quid verò per expansum h. l. intelligatur, de eo non idem sentiunt authores. Quomodo Christianorum interpretum discrepent sententiae, alii jam demonstrarunt; nos id modò agemus, ut, quid etiam Judæorum Magistri sentiant, patescat. Enumerat autem R. Moses Albida in commentario suo Philosophico in Pentat. edito Anno Christi 1526. (juxta Buxtorf. Bibl. Rabb. p. 393. ego tamen malim ann. 1601.) tres opiniones, ex quibus nos medium approbamus, quam ille pro acumine suo Philosophico maximè improbat. Primam verò & ultimam nos planè rejicimus, nec curamus quicquid probabilitatis illis tribuere conetur Albilda.

IV. Qvod ad primam, eam his verbis nobis proponit Albida f. חמק' חמצש פה הנז' f. יא c. i. טהאוויר שטן יהוחה המטר זהה כי חאויר יתחלק לג' חלקים

חלקים הא' הוא הקרוב אליו שהוא חסן להתחפכו
הניצוץ המשמי וחב' המקו אשר יכלת התחפכו זהה
והוא קר אשר לкриורותו ותהו שם המטר וזהו הנ' רקייע
וחג' הוא האoir העליון מזה אשר עז שם ועליו האידום
והם שם עדריןמים בכח זהה הנ' הרים אשר מעל לרקייעו:
והמים אשר מתח' לרק' הוא החלק הרתחון מהαιיר והנו'
שם ירדו הימים והם מים בפועל. ובזה התבאהר לרוב זל
והגולויים אלו כיאין הרק' הזה השם שזכר באומרו בראש'
ברא אלהים אהחש וג' *quæ nos ita vertere conati sumus:*
Quod expansum commemoratum b.l. sit locus mediis aëris, ubi
generatur pluvia: cum aër dividatur in tres partes; prima est
nobis propinqua, quæ calida est, ob refractionem radiorum
solarium; secunda est locus, ubi desinit illa refractio, & hæc est
frigida, & per frigus ejus ibidem generatur pluvia. Et hæc vo-
catur expansum; tertia denique, est aër superior priori, usque ad
quem ascendunt vapores, & sunt ibi buc usque aquæ in potentia,
& hæc vocantur aquæ quæ sunt supra expansum. Et paulò post:
Et aquæ infra expansum sunt pars inferior aeris prememora-
ta, ubi descendunt aquæ, & hæc sunt aquæ actu. Atque inde patet
secundum Magistrum bunc f. m. & sequentes ipsum, expansum
non esse cælum, cuius meminit Moses dicens: In principio crea-
vit Deus cælum &c. Hactenus ille. Recenset nobis novus
hic Philosophus (si Diis placet Homericus) aquas supra-cœ-
lestes in potentia. Atqui Moses non dicit aquas in aquas in
potentia & aquas actu divisas esse, sed aquas actu jam ex-
istentes in diversos tantum locos distributas fuisse; unde fa-
cilimè corruit tantō nisu extructum fundamentum. Pro-
ponit nobis deinde aquas supra-cœlestes in superiori aëris
parte, quæ tamen, si maximè per aërem expansum expli-
candum foret, supra illum saltem collocandæ fuissent. Præ-
terea si secunda aëris pars Magistro illi f. m. expansum est,

an igitur etiam ille stellas in expanso illo aëreo colloquatas
esse concesserit?

וְהַרְעָתָה. Ultimam opinionem hisce recēset verbis ib.
הָגֶ' הָוָא הַחֹשְׁבִים שְׁרָקִיע שֵׁם נָא' בְּכָל עַל הַשְׁטָח כִּי מְלָתָ
רְקִיעַ מְוֻרָה כִּן שָׁהָוָא כִּמוֹ וַיַּרְקְעוּ אֶת פְּחִי הַזְּהָבוֹגָוּ זְוַלְתָּם
וְאָמַנָּם זֶה הַרְעָתָה נְחַלֵּק לְשָׁנִים כִּי קְצָתָם אָמָרוּ שְׁרָמוֹז בְּזַהַת
אֲלַ שְׁטָח הַעֲכִירֹת גָּלָל הַלְּבָנָה שָׁהָוָא הַמְּבָדֵיל בֵּין הַדְּבָרִ'
הַעֲלִיוֹנִים לְתַחְתּוֹנִים וְהַוְאָמָתָ שְׁרָמוֹז בָּאוּמָ' וְוְהִי מְבָדֵיל בֵּין
מִינָם וְכִמוֹ שְׁכַתְבָוֹ אֶל. וּקְצָתָם אָמָ' שְׁרָמוֹז אֲלַ שְׁטָח
אֲכְנִינוֹת הַגָּלָל הַעֲלִיוֹן וְהָוָא הַיּוֹמִי לְפִי הַרְעָתָה הַמְּפּוֹרָסָם
זֶה הַשְׁטָח הָוָא מְבָדֵיל בֵּין הַנְּכָרְלִיּוֹת לְגַשְׁמִיָּ' זְחוּ וְוְהִי
מְבָדֵיל וְגַוָּ'. וְהַזְּהָוָוָא אֶלְוָה הַבָּ' דְּעֹוָתָ בְּאָמְרִתָּ שְׁרָקִיע
רְמוֹז אֲלַ הַשְׁטָח וְשָׁהָמִים הַעֲלִיוֹנִים הַמְּנִמְצָאוֹת הַעֲלִיוֹנוֹת
וְהַמְּ אֲשֶׁר מְתָח' לְרַק הַמְּנִמְצָאוֹ' הַתְּזִהְוֹנוֹ כִּי הַמְּנִמְצָאוֹ' כְּלָמָ
כְּלָלוֹת בְּשָׁמָם מִים לְדַעַתְרוֹב חַמְפְּרָשָׂוֹ אֶל H. e. Tertia sen-
tentia eſt eorum qui autumant, quod expansum ibi in genere
dicatur de qua vis extensio, quia vox expansi ita sumitur, ut
in eo i. (Ex. 39. v. 3.) Et extenderunt bracteas auri &c. & ali-
bi. Sed hæc sententia in duas divisa eſt. Nam quidam ex illis
dicunt, quod innuatur hic extensio motus orbis lunaris, quæ di-
stinguit inter res superiores & inferiores, & hoc eſt, quod in-
nuitur b. v. Et dividat inter aquas & aquas: ut etiam scri-
bunt q. f. m. Quidam ex illis putant, quod innuatur hic exten-
sio partis eminentissime orbis supremi, qui eſt Primum mobile
secundum receptam sententiam, & hæc extensio distinguit in-
ter res separatas alias & corporales, secundum illud: Et diu-
&c. Conveniunt hæc duæ sententiae in eo, quod dicunt expansum
significare extensionem & aquas superiores esse entia superiora
& quæ sunt sub expanso, esse entia inferiora, quoniam omnia
entia comprehenduntur sunt nomine aquæ ex sententia multo-
rum interpretum f. m. Hæc Albilda. Verum negato
illo

illo fundamento, in quo duæ illæ sententiæ ex priori quasi suppululantæ tanquam in uno aliquo tertio conveniunt, sua mole etiam corruit figmentum hoc Rabbinicum. Nam quis sanus crederet Mosen omnia entia superiora per aquam incelligere, cum omnia entia superiora die secundo creatæ nondum essent; sic quî Moses omnia entia inferiora, quæ die secundo creatæ non erant per aquas inferiores intelligere potuisset? Abeat igitur Albilda cum Magistris suis, & ejusmodi opiniones aliis magis credulis persuadeat.

VI. Nos meliori ducti ratione per expansum totum illud cœlestium corporum systema intelligimus: quod partim inde patet, quod in hoc expanso postea die quarto stellæ & luminaria collocata apertissimè leguntur, quæ utique non in aëre, sed in concamerato cœli fornice posita sunt; partim autoritate summorum virorum confirmari potest (si nat' ἀνθρωπον disputare velimus) nim. B. Lutberi comm. in Gen. c. i. Tom. 6. Lat. Witt. f. 6. b. &c. Gesneri Disp. 1. Super Gen. Th. 35. & 37. Rungy Comm. in Gen. p. 32. & 45. Meisneri Phil. Sobr. part. 1. sect. 3. c. 4. q. 3. p. 436. Gerhardi Comm. in Gen. p. 19. & Disp. Isag. c. 5. sect. 2. §. 2. & aliorum.

VII. Sed audiamus jam quid noster nobis objiciat numerus gigerulus. Ita illæ: המפרשי זל שהركיע הוא שׁבֵּס כוֹלֶל כָּל הַגְּרָמִי הַשְׁמִימִי וְהַסְּמִיסִים כָּלָם. וכמו שאמר בפירוש ויקרא אלהים לركיע שמיים. ואלו אולי חושכים שלא נבראו השמים ביום ראשון וכמש רשי והר庵בע זל זולת שׁבֵּס sententia est sententia recepta inter Interpretes f. m. quod expansi nomen complectatur omnia corpora cœlestia & expansum sit totum cœlum, sicut dicit Scriptura: Et appellavit Deus expan-

pansum cœlum. Sed hì fortassis putant, quod cœlum non sit
creatum die primo; ut etiam dicunt Raschi & R. Aben Esra
f.m. & complures alii. Sed nescit Apella distingvere inter
rudem illam & indigestam molem, quæ creata est die pri-
mo, & confusæ istius molis distinctionem & ornatum, qui
hic describitur. Si vero intelligit Philosophaster iste per
cœlum, quod creatum est die primo, cœlum distinctum
& jam digestum, quid intelligit per expansum, quod secun-
do die productum? Si aërem, quomodo in aëre, tanquam
expanso, stellas collocatas esse ullâ fronte asseruerit?

VIII. Sed opus est, ut etiam probemus aquas propriè
supra cœlos fuisse collocatas, nam nec hic controversias
movere dubitant homines, quibus tantùm sedet עליון עליון
על הרקיע לא Sic dicit R. Sal. Jarchi: נאמר אלא מעל הרקיע לפי שהן תלויות באוויר
מעל הרקיע sedquia suspensa sunt aquæ illæ in aë-
re. Vult nim. non sine causa מעל esse adhibitum, quod
non tam *supra* notat, quom *desuper*. Sed concedunt illi,
quod מתחת propriè sign. *infra*, cur non & מעל *supra*?
cum alias multoties in hac significazione reperiatur E. G.
Gen. 7.v.17. Est. 3.v.1. &c. Si verò quis ita cum ratione in-
faniat, & מ illud privativum putet, atq; per *infra* po-
tiùs, quam *supra* exponendum contendat, illi regerimus,
quod tunc מתחת eadem ratione *supra* significet & res
eodem recidat. Sed vid. hic etiam Excell. Dn. Senn.
Gramm. Ebr. univers. l. 2. c. 4. Buxtorfius, alii.

IX. Restat adhuc, ut probemus aquas ap. Mosen intel-
ligi propriè sic dictas. Quod itidem facilè probatur, quia
una eademq; aqua in duas partes distributa fuit. Jam a-
quam in duas partes dividere non est nubem facere, sed totum
integrale in duas partes ejusdem rationis & speciei dispe-
re.

re. Hinc ut antea aquæ istæ conjunctæ unam tandemque habuere naturam, ita & disjunctæ illam ipsam naturam & essentiam retinuere. Disjungere enim & dividere aquas, non est eas destruere, alioqui & aquæ sub firmamento destructæ fuissent; dicente Sperlingio p. m. Inst. Physic. l. 3. c. 2. p. m. 476. Ex hisce igitur sic colligimus: Quicunq; aquas propriè sic dictas, supra cœlum illud, quod die quarto sideribus exornatum fuit, collocavit, is aquas supra-cœlestes, quas nos intelligimus, produxit. Atqui Deus Ter Opt. Max. hoc fecit. E. Major firma, minor hactenus confirmata est, & in sequentibus etiam ulterius patebit.

X. Adjungimus etiam locos parellelos nim. ap. Hiero-Psalten Psal. 104. v 2. 3. It. Psal. 148. v. 4. ut & in Suppl. Dan. S. Canticum Trium Virorum. Quibus in locis aquæ supra-cœlestes nubibus apertissimè contradistinguntur. Accedit & hoc, quod interpretes pleriq; imprimis Arabs, Æthiops, (quorum ille hic vero סְמִיתָה: מַלְעֵלָה: فَوْقَ الْمُسْكَمَاتْ vertit) nec non B. Lutherus & Vulg. ejusmodi adhibuerint vocabula, quæ & cœlum & supra propriè significant.

XI. Nostra sententia ulterius etiam confirmatur ex oppositæ, quæ nubes pro aquis supra cœlestibus nobis exhibet, absurditate. Licet enim ita argumentari: Quicquid est positum infra firmamentum, id à Mose, non vocatur aqua supra firm. seu expansum. Atqui nubes sunt positæ infra firmamentum. E. Major facile probatur quia aquæ illæ debent esse supra expansum, ut dictum th. 9. Minor etiam negari nequit cum per firmamentum h. l. cœlum sidereum intelligamus, quod itidem probatum th. 6. Et si maxi-

B

mē

מֵפֶר רַקְיעַ aërem intelligere vellent, nubes tamen quæ in media vel etiam nonnunquam infima aëris regione hærent, in expanso potius, quæ supra illud esse meritò dicerentur. Præterea nulla nubes sit per aquarum propriè sic dictarum divisionem, sed effluviorum in guttulas aqueas resolutionem. Sed aquæ supra-cœlestes factæ sum per aquarum p. d. divisionem. E. non possunt propriè loquendo nubes dici. Majorem Physicæ, minorem Scriptura corroborat.

XII. Argumentum quod nonnulli ex voce שמיִם extruunt, probabile esset ac ne vix quidem probabile, si vox שמיִם id agnosceret Etymon quod dare solent. Sed placent nobis verba R. Aben Esra: וּתְעַט שְׁמִים גּוֹבֵחַ וּמָעֵלָה וּכְנֵז בְּלַשׁׂׂן יִשְׁמָעָל שְׁרוּבְּהָעַל מִתְכּוֹנֶת לְשׁׂׂה הַק' i. e. Cælum significat altitudinem & sublimitatem, & sic etiam sese habet bac vox in lingua Arabica, que magnam convenientiam cum sancta habet.

XIII. Id etiam causam nostram egregiè juvat, quod nostræ sententiæ adstipulentur summi viri, qui partim supra Th. 6. laudati, partim ab hisce allegati sunt. Imprimis exoscularunt verba B. Lutheri Comm. in Genes. c. 1. f. 6. Tom. 6. Lat. Witteb. Ego quidem libenter imaginarer Firmamentum esse supremum corpus omnium, & aquas non supra, sed sub cœlis pendentes & volantes, esse nubes, quas cernimus, ut sic aquæ ab aquis distinctæ intelligerentur nubes, divisa à nostris aquis in terrâ. Sed Moses manifestis verbis aquas supra & infra firmamentum esse dicit. Quare captivo bic sensum meum, & assentior verbo, licet id non assequar.

XIV. Probatà hactenus existentiâ harum aquarum, in sequentibus erimus breviores. Descriptio aquarum supra-cœlestium talis esse possit secundum Sperlingium p. m. *Aqua supra-cœlestis est corpus naturale simplex cœlum undiq; ambiens, ex prima aquarum divisione (ad gloriam DEI & integratatem universi p. 479.) pronatum.* Hæc partim ex præcedentibus perspicua, partim ab aliis explicata, partim in sequentibus explicanda venit.

XV. *Corpus* quidem *naturale* est, quia ejusdem cum subcœlesti speciei. *Simplex* dicitur ob materiam aquæ simplicem. *Differentia* accidentalis partim à *loco*, quem supra cœlum sortita est, partim *ab origine*, nimirum. prima aquarum divisione, partim deniq; à *fine* desumitur.

XVI. Finem tantùm hic novimus *ultimum & universalem*, non *proprium vel particularem*. Ille est laudare DEUM, ut patet ex Psal. 148. & Cant. 3. puer. nec non integrare universum, quia DEUS & natura nihil solent frustra facere.

XVII. Frustrè vero omnes ii sunt, qui finem specialem earundem ex suo cerebro definire satagunt. Hinc nec Henrici Nollii acumen magnopere laudandum erit, qui l. 2. c. 2. Physicæ suæ Hermeticæ aquas supra cœlestes (quarum naturam ille p. 133. seq. non aliter delineat, ac si supra easdem abreptus eandem explorasset) in mirum usum datos esse scribit p. 134. It. *quod cuicunq; rationali creaturæ, aquæ supercœlestes in potum cedant, omnium rerum tām superiorum, quam inferiorum perfectam cognitionem adipiscatur.* p. 137. ubi etiam vult iisdem *Esdram esse potum, idq; ex ejusd. l. 4. c. 14. v. 39. seqq.*

seqq. probat, eas etiam per fontem aquæ viventis denotari Apoc. 21. v. 1. Hæc omnia laboriosè dum proponit, nil nisi mera prodit somnia & proprii ingenii deliramenta.

XVIII. Nos laudamus verba Mendozæ Disp. 3. l. 3. p. 520. *Rogas cui fini aquæ ibi inserviunt? sed quid me rogas?* *Rogatum, qui eas illic voluit esse; qui si voluisset,* *anne honesto & optimo fine careret?* *Evidem consiliarius ejus non fui, nec novi sensum Domini.* Laudamus potius DEUM Ter Opt. Max. cuius gloriam non tantum cœli enarrant, sed deprædicant etiam aquæ quæ supra cœlum sunt; & quæ tutò ignorare possumus, scrupulosè, & periculosè non scrutemur,

TIBI Deo natVræ MonarChæ sit Ingens gLoriæ!

